

УДК 159.922.8–043.84

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Царькова О.В., к. психол. н.,
доцент кафедри психології

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

Єгорова О.І., магістрант
кафедри психології

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

У даній статті на теоретичному рівні розкривається актуальність проблеми вивчення психологічних особливостей самоактуалізації особистості у молодшому юнацькому віці. Розкривається зміст поняття «самоактуалізація особистості у молодшому юнацькому віці». Аналізуються основні чинники, що сприяють самоактуалізації особистості у молодшому юнацькому віці.

Ключові слова: самоактуалізація особистості, стратегія самоствердження, соціальна креативність, ціннісні орієнтації, рівень домагань, самооцінка.

В данной статье теоретически рассматривается актуальность проблемы изучения психологических особенностей самоактуализации личности в младшем юношеском возрасте. Раскрывается содержание понятия «самоактуализация личности в младшем юношеском возрасте». Анализируются основные факторы, способствующие самоактуализации личности в младшем юношеском возрасте.

Ключевые слова: самоактуализация личности, стратегия самоутверждения, социальная креативность, ценностные ориентации, уровень притязаний, самооценка.

Tsarkova O.V., Egorova O.I. PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE SELF-ATTALIZATION OF A PERSONALITY IN MORE YOUTH AGE

In this article theoretically discloses the relevance of the problem of studying the psychological peculiarities of self-actualization of the person at the younger age of adolescence. The content of the concept «self-actualization of the person at the younger age» is revealed. The main factors contributing to self-actualization of the person at the younger age are analyzed.

Key words: self-actualization of personality, strategy of self-affirmation, creativity, value orientations, level of claims, self-evaluation.

Постановка проблеми. Процес демократизації сучасного суспільства значною мірою залежить від того, наскільки людина здатна брати на себе відповідальність за здійснювані нею вчинки у тому життєвому просторі, який твориться її особистісними взаємодіями (діяльністю, взаєминами, спілкуванням). Забезпечення виховання свідомої відповідальної особистості є метою, зафіксованою в основних документах уряду України про освіту – Державній Національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)», «Закон про освіту».

Старшокласник прощається з дитинством, зі старим, звичним життям. Опинившись на порозі справжньої дорослості, він весь спрямований у майбутнє, яке притягує і тривожить його. Без достатньої впевненості у собі, прийняття себе, він не зможе зробити потрібний крок, визначити свій подальший шлях.

Для ранньої юності характерна спрямованість у майбутнє. Якщо у 14-15 років

життя кардинально не змінилося і старший підліток залишився у школі, він тим самим відстрочив на два роки вихід у доросле життя і, як правило, сам вибір подальшого шляху. У цей, відносно короткий, термін необхідно створити життєвий план – вирішити питання, ким бути (професійне самовизначення) і яким бути (особистісне чи моральне самовизначення). У цей час складається система стійких поглядів на світ і своє місце в ньому – світогляд.

Безумовно, не у всіх старшокласників виробляється світогляд – система якісних, стійких переконань. Старшокласники вважають себе схильними змінювати своє рішення під впливом товаришів і дорослих, спостерігають у себе коливання при виборі власної позиції, не впевнені у правоті своєї точки зору. У зв'язку з цим корисно згадати положення Е. Еріксона про необхідність світоглядного вибору в юності. Відсутність цього вибору, змішання цінностей не дозволяє особистості знайти своє місце у світі

людських відносин і не сприяє її психічному здоров'ю.

У наш час, характерний швидкоплинністю соціально-економічних перетворень, динамічними змінами суспільства, що викликають необхідність постійної роботи особистості над собою, життєвого та професійного самовизначення, посилення відповідальності за власне майбутнє, можливість досягнення успіху, повнішу реалізацію внутрішнього потенціалу з метою формування конкурентоспроможності у швидкозмінному середовищі. За виразом К. Роджерса, «важливий мотив життя людини – це актуалізація, тобто збереження і розвиток себе, максимальне виявлення кращих якостей своєї особистості, закладених у неї від природи». Потреба у самоактуалізації є природною потребою, що надає індивідуальному життю людини яскравої спрямованості та глибокого сенсу, зміцнює віру у себе та допомагає долати життєві негаразди [23, с. 48].

Проблема самоактуалізації особистості є однією із тих, що залишається недостатньо дослідженою у психологічній науці, особливо, коли йдеться про експериментальне вивчення даної проблеми. Необхідність у дослідженні особливостей самоактуалізації особистості в юнацькому віці зумовлена тим, що саме у цьому віці остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується проєкція головних напрямків, пошуків, самореалізації тощо. Професійні інтереси, політичні вподобання, стиль поведінки, характер спілкування – всі ці складові способу життя закладаються саме в юнацькому віці. Юнацький вік характеризується усвідомленням власної індивідуальності, неповторності, несхожості на інших. Старшокласник, пізнаючи навколишній світ, повертається до себе і ставить світоглядні питання: «А що я значу у цьому світі?» «Яке місце я займаю у ньому?» «Які мої можливості?» «Який я?» Він шукає чітких, певних відповідей і у своїх поглядах категоричний, недостатньо гнучкий. Загальновідомо думка, що від того, наскільки повно та ефективно будуть розкриватися потенційні можливості школярів та будуть забезпечувати стійку якість їх знань, впроваджуватися профільне навчання та подальша траєкторія професійної підготовки старшокласників, від цих складових буде залежати рівень соціального та економічного життя українського суспільства. Отже, стає зрозумілим як сильно виникає потреба у проведенні подальших досліджень особливостей самоактуалізації особистості у молодшому юнацькому віці.

Аналіз стану розробленості проблеми. Основи гуманістичної психології було закладено в екзистенціальній філософії, розробленій такими європейськими мислителями й письменниками: Ф. Брентаном, М. Бубер, Е. Гуссерль, А. Камю, С. К'еркегор, М. Гайдеггер, Ж-П. Сартр, К. Ясперс. Встановлено, що великий вплив на розвиток гуманістичного підходу до особистості справили теорії самоактуалізації особистості А. Маслоу, гуманістичного психоаналізу Е. Фромма, зрілої особистості Г. Олпорта, самореалізації особистості К. Роджерса, екзистенціальної автентичності Р. Мея, сенсу життя В. Франкла, психосинтезу Р. Ассаджолі та ін. [22].

Дослідженню проблем саморозвитку, самоактуалізації і самореалізації особистості присвячені роботи представників гуманістичної психології – А. Маслоу, К. Роджерса, Д. Келлі, Е. Фромма, В. Франкла, Г. Олпорта. Р. Мея. У центрі наукової уваги гуманістичних психологів поставлена здорова творча особистість, метою якої є самоактуалізація (самореалізація) [22].

Процес становлення особистісних рис в юнацькому віці проаналізований у роботах таких вчених, як Е. Еріксон, Б.Г. Ананьєв, І.С. Кон, В.Т. Лісовський, Г.С. Абрамова, В.С. Мухіна, І.Ю. Кулагіна, В.М. Колюцький та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні та уточненні сутності явища самоактуалізація.

Виклад основного матеріалу. Поняття самоактуалізації синтетичне, воно містить всебічний і безперервний розвиток творчого і духовного потенціалу людини, максимальну реалізацію його можливостей, адекватне сприйняття оточуючих, світу і місця у ньому, багатство емоційної сфери та духовного життя, високий рівень психічного здоров'я і моральності [9].

Самоактуалізацію визначають по-різному, але головне, учені погоджуються і говорять «про примирення внутрішньої Самості, як «серцевинної» (внутрішньої природи) особистості, та про її самовираження, тобто, про реалізацію скритих здібностей і потенційних можливостей, про ідеальне функціонування, розвитку особистості індивідуальних і загальновидових характеристик» [18].

Самоактуалізація – прагнення людини до можливо більш повного виявлення і розвитку особистісних можливостей. У певних напрямках сучасної західної психології самоактуалізація висувається (на противагу біхевіоризму і фрейдизму, які вважають, що поведінкою особистості рухають біологічні сили, а її зміст полягає у розрядці

створеної напруги і пристосування до середовища) на роль головного мотиваційного фактора. Справжня самоактуалізація припускає наявність сприятливих соціально-історичних умов [1].

Самоактуалізація – процес реалізації людиною власних потенційних можливостей та поведінки. Вона містить прагнення особистості до самовдосконалення, розвиток здібностей і задатків, процес використання отриманих знань, вмій та навичок. Самоактуалізація сприяє людині стати тим, ким вона може і повинна бути у житті. Самоактуалізуюча особистість живе повним життям. Вона вдосконалює переваги й усуває недоліки, прагне жити у гармонії із власними переконаннями. Успішність і повнота самоактуалізації залежать від розвитку самосвідомості, емпатії людини, рефлексії та світогляду [6].

Самоактуалізація – явище унікальне, де особистість, яка самоактуалізується, є самостійною і самодостатньою, вона керується, насамперед, внутрішніми чинниками, а не зовнішніми спонуканими: а) законами власної внутрішньої природи; б) можливостями і здібностями; в) творчими імпульсами; г) потребою ґрунтовно пізнати саму себе. Також вона є найбільш повною і вільною реалізацією особистістю своїх можливостей.

Становлення особистості, як процес найбільш повної реалізації її потенціалу (можливостей, здібностей, таланту), названо А. Маслоу у його теорії самоактуалізацією. Згідно з А. Маслоу, самоактуалізація – це виникаюча у здорових людей на базі задоволення основних дефіцитних потреб «безперервна реалізація потенційних можливостей здібностей і талантів, як звершення своєї місії, чи покликання, долі і т.п., як більш повне пізнання і, отже, прийняття своєї власної первісної природи, як постійне прагнення до єдності, інтеграції або внутрішньої синергії особистості» [24, с. 49].

К. Роджерс називає людину у процесі становлення «сповна функціонуючою», тобто такою, яка використовує свої здібності і таланти, реалізує свій потенціал і рухається до повного пізнання себе і сфери своїх переживань [21].

К. Роджерс описує феномен «хорошого життя» і характеризує його як процес, а не кінцевий пункт, як напрямок, в якому людина рухається відповідно до своєї внутрішньої природи. На нашу думку, йдеться про особистісну самореалізацію, оскільки, признавши свою внутрішню сутність, в якій завжди присутня, як стверджують гуманісти, вроджена тенденція до розвитку, людина не може не бажати реалізувати себе.

«Хорошим життям» живуть сповна функціонуючі люди [17].

Більше того, можна провести паралелі між поглядами на людину представників гуманістичного напрямку та їх теоретичних попередників. Людина із високою здатністю реально оцінювати речі і ситуації, людина із високим рівнем самоприйняття не може перебувати у полоні набутих у дитинстві комплексів – З. Фрейд. Вона оволоділа стратегією подолання базальної тривоги – К. Хорні; відчуження, інакше не могла б бути спонтанною, налагодити глибокі стосунки з оточуючими; рухатися до власного автентичного центру душі і свідомості – К. Юнг; шляхом самоздійснення і самоосягнення – Р. Асаджолі. Соціальний інтерес, за А. Адлером, прямо пов'язаний із почуттям спільності із людством. Самоактуалізована чи сповна функціонуюча особистість «змушена» бути зрілою, відповідальною (гештальттерапія), інакше не буде автономною, не зможе реалізувати екзистенційний спосіб життя, емпіричну свободу. Лише людина, що вірить у власні сили і є самоефективною (соціально-когнітивний підхід), має високу здатність концентруватися на проблемі, свіжість сприйняття і багатство емоційних реакцій, високі творчі здібності. Автономність і протистояння належності до однієї культури передбачають опір неконструктивній стереотипізації поведінки. Отже, гуманістичний погляд на людину певною мірою асимілював особистісні горизонти, накреслені теоретичними попередниками – представниками різних напрямків у теорії особистості [22].

Необхідно зазначити, що риси, якими наділили А. Маслоу і К. Роджерс по суті гуманістичний ідеал людини, цілком відповідають описовим характеристикам особистості, яка пережила становлення у широкому розумінні. Адже як сповна функціонуюча, так і самоактуалізована особистість володіють високим рівнем внутрішньої організації, розвиненістю, структурованістю та узгодженістю когнітивної, емоційно-ціннісної та мотиваційно-вольової сфер особистості, реалізацією потенціалу.

Слід відмежувати дефіцитну мотивацію, тобто спрямованість особистості на задоволення базових потреб (голод, холод, безпека), на зміну умов, які сприймаються як неприємні, фруструючі, такі, що викликають напруженість, від мотивів росту (метапотреб, Б-мотивів, буттевих), спрямованих на реалізацію потенціалу особистості. Саме така мотивація притаманна самоактуалізованій особистості, а задоволення Д-потреб (дефіцитних) для неї не є основним. Вищі потреби генетично більш

пізні. Чим вищий рівень потреби, тим менш важлива вона для виживання, тим більше може бути ігнороване її задоволення, і тим легше від неї тимчасово відмовитись. Життя на більш високому рівні потреб означає більш високу біологічну ефективність, більшу його тривалість, хороший сон, апетит, менше хвороб і т.д.. Вищі потреби суб'єктивно сприймаються як менш нагальні. Задоволення вищих потреб частіше має своїм результатом здійснення бажань, розвиток і становлення особистості, частіше приносить щастя, радість, збагачує внутрішній світ [12].

Становлення, на думку Г. Олпорта, є неперервним процесом визрівання людини і триває усе життя. Зріла особистість характеризується власною функціональною автономією, самопізнанням, самоусвідомленням. Прослідковується глибока гуманістична спрямованість Г. Олпорта – віра у людину, в її здатність завдяки власним творчим зусиллям реалізувати прагнення до самоздійснення, до самореалізації. Існує спорідненість між розподілом мотивів на «drive-мотиви» та «екзистенційні» в Олпорта і запропонованим А. Маслоу поділом на «мотиви дефіциту» та «мотиви росту» [20, с. 165], аналогія між властивостями зрілої особистості за Олпортом, сповна функціонуючої за К. Роджерсом і самоактуалізованої за А. Маслоу.

Вітчизняні традиції розуміння самоактуалізації особистості аналізують на психологічному рівні особистісні якості та зовнішні умови, що дозволяють особистості продуктивно самоактуалізуватись, досліджується мотиваційна основа самоактуалізації та зворотній вплив об'єктивної і суб'єктивної ефективності самоактуалізації на особистість і діяльність суб'єкта, його самооцінку, рівень домагань, психологічний вік, картину життєвого шляху, світогляд і т.д.

В. Бехтерев у 1916 році піднімав питання безсмертя людини, що можна розцінювати як найвищий рівень самореалізації особистості – представленість її в інших людях [5, с. 15].

П. Анохін – творець теорії функціональних систем розкриває проблеми саморегуляції як «всезагального закону діяльності організму» через механізми аферентного синтезу, прийняття рішення та акцептора дії. Праці послідовників В. Бехтерева, О. Лазурського, М. Басова, Б. Ананьева [2] містять численні наукові розробки з проблематики самоуправління, саморегулювання та саморозвитку у цілому [15, с. 39]. М. Басов також висловив ряд положень, що стосуються проблеми самоактуалізації. Це уявлення про організм як складну ди-

намічну систему, про узгодженість різноманітних притаманних йому функцій поряд з відомою самостійністю окремих утворень, комплексів, реакцій [4].

Спорідненими з терміном «самоактуалізація», але не тотожними йому, є поняття «самовираження», «самоствердження», «саморозвиток». Самовираження – це активність суб'єкта, що задовольняє потребу у трансляції себе назовні, яка не досягає бажаного ефекту особистісного внеску, не ставить за мету отримання конкретного результату. Самоствердження є прагненням одержати суспільне визнання з боку інших «тут і тепер», реалізуватись обов'язково таким чином, щоб скористатися ефектом цієї реалізації. Саморозвиток можна розглядати як процес збагачення власних сутнісних сил особистості, що не обов'язково має на меті їх реалізацію у конкретній діяльності [10].

Самоактуалізація у розумінні С. Рубінштейна, Л. Анциферової, К. Абульханової-Славської – це реалізація діяльності особистості, спрямована на реалізацію життєвих цілей. «Вміння ставити і утримувати цілі (починаючи від сенсожиттєвих до ситуативно-тактичних) забезпечує вищу форму зміни особистості – її розвиток і творчість» [3, с. 10].

Самореалізацію В. Муляр вважає єдиним можливим способом буття індивідуальності і визначає її як «процес усвідомленого, найбільш повного та вільного упередження сутнісних сил особистості у ході її різноманітної діяльності» [13, с. 107].

Л. Коган вважає самоактуалізацію «причиною самої себе» у тому розумінні, що вона є закономірним результатом внутрішньої активності суб'єкта. Серед інших детермінант процесу самоактуалізації, за Л. Коганом, внутрішні прагнення, мотиви особистості, її внутрішня потреба, а також зовнішні спонукання такі, що діють, переломлюючись через внутрішні причини. Людину можна примусити до тієї чи іншої діяльності, але не можна заставити реалізувати себе [19, с. 135-136]. Отже, внутрішня активність виступає важливою умовою самоактуалізації.

Основні теоретичні положення і надбання практичної психології використовуються і розвиваються і у дослідженнях українських авторів на чолі з Л. Сохань. Вони розглядають самоактуалізацію у контексті вивчення життєвого шляху особистості і визначають її як «свідоме, цілеспрямоване упередження людиною своїх сутнісних сил, коли ціль не просто нав'язана ззовні, а є внутрішньою детермінантою діяльності особистості» [7, с. 130]. Вони зазначають,

що невіддільною умовою повноти самоактуалізації особистості є осмислена побудова нею свого життєвого шляху з метою виконання життєвих цілей та реалізації життєвих цінностей. Останні, очевидно, можна вважати показниками самоактуалізованості особистості.

Такі вчені, як Н. Борисова, Л. Коган, Л. Коростильова, В. Муляр, вважають поняття «самоактуалізація» і «самореалізація» дуже близькими за змістом [21]. Як зазначає Л. Кобильнік, «Самоактуалізація виступає показником повноти самореалізації особистості. Вона свідчить про ступінь розвитку самосвідомості, рівень орієнтованості у життєвих і соціальних ситуаціях, наявність потенційних та реальних можливостей особистості для її самоздійснення, рівень організаційно-вольової зрілості в управлінні життєвими обставинами та подоланні життєвих труднощів» [8, с. 17].

Ряд авторів вважають, що потреба у саморозвитку, самоактуалізації «запускає» процес сутнісного самовизначення, який насамперед залежить від внутрішнього потенціалу особистості, як прояв інтенції бути самим собою. «Людина відмовляється від зовнішніх «фасадів», розширює зони актуалізації. «Внутрішнє та зовнішнє Я» вступають у гармонійні мотиваційні відношення, які передбачають пасивність першого і активність другого. Потреба у самозадоволенні переважає потребу у схваленні з боку інших» [14, с. 29]. Розвиток сутності та визначення її рубежів, як і самореалізація, можливі лише за умови зрілості особистості.

Висновки. Отже, зарубіжна психологія розглядає прагнення особистості до становлення як притаманну людській природі апріорну тенденцію, яка може реалізуватися шляхом осягнення сутності і розвитку особистості навколо свого автентичного центру, руху до себе, свободи, автономії, індивідуальності. Представники різних напрямків розглядають як необхідні ознаки становлення особистості: самоактуалізацію, екзистенційну наповненість, соціальний інтерес, відповідність власній Самості, зрілість, самоефективність, пропріативне прагнення. Найбільш методологічно розробленим із вище перерахованих, таким, що володіє найбільшою можливістю психологічного вимірювання, критерієм становлення є рівень самоактуалізації. Тоді як у сучасній вітчизняній психології самоактуалізація визначається через категорію упредметнення, а саме як свідомий, цілеспрямований процес розкриття й опредметнення сутнісних сил особистості в її різноманітній соціальній діяльності. Потреба

у самоактуалізації, динаміка самоактуалізації виявляються нерозривно пов'язаними із такими внутрішньоособистісними процесами та явищами як самопізнання, самоставлення, самодетермінація, самосвідомість, саморозвиток, самовизначення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев // Избранные психологические труды : в 2 т. – М., 1980. – Т. 1.
2. Анциферова Л.И. Личность с позиции динамического подхода / Л.И. Анциферова // Психология личности в социалистическом обществе. Личность и её жизненный путь / Ред. Б.Ф. Ломов, К.А. Альбуханова-Славская. – М. : Наука, 1990. – С. 7-17.
3. Балл Г.А. Концепция самоактуализации личности в гуманистической психологии / Г.А. Балл. – Киев – Донецк : Ровесник, 1993. – 32 с.
4. Бехтерев В.М. Бессмертие человеческой личности как научная проблема / В.М. Бехтерев // Избранные труды по психологии личности : в 2 т. / Под ред. Г.С. Никифорова, Л.А. Коростылевой. – СПб, 1999. – Т. 1: Психика и жизнь.
5. Вікова та педагогічна психологія : [навч. посіб.] / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
6. Женщина на работе. Конфликты и стрессы: умение их преодолеть. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 480 с.
7. Кобильнік Л.М. Психологічні особливості самоактуалізації особистості майбутніх педагогів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук : 19.00.07. – педагогічна та вікова психологія / Лілія Миколаївна Кобильнік. – Київ, 2007 – 20 с.
7. Козлов Н.И. Самоактуализация по К. Роджерсу. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.psychologos.ru/articles/view/samoaktualizaciya_po_k.rodzhersu.
8. Леонтьев Д.А. Самореализация и сущностные силы человека // Психология с человеческим лицом: Гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / Под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. – М.: «Смысл», 1997. – С. 157-161.
9. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики / А.Г. Маслоу ; перев. с англ. А.М. Татлыбаевой ; научн. ред., вступ. статья и коммент. Н.Н. Акулиной. – СПб : Евразия, 1997. – 430 с.
10. Маслоу А.Г. Мотивация и личность / А.Г. Маслоу ; перевод с англ. А.М. Татлыбаевой ; вступительн. статья Н.Н. Акулиной. – СПб : Евразия, 1999. – 478 с.
11. Моляко В.О. Психологічні проблеми творчої діяльності та обдарованості дітей і молоді / В.О. Моляко // Актуальні проблеми психології: Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – Вип. 19. – К., 1999. – С. 146-153.
12. Мэй Р. Искусство психологического консультирования : перевод с англ. / Р. Мэй. – М. : Класс, 1999. – 144 с.
13. Психология личности в трудах отечественных психологов / Составитель Л.В. Куликов. – СПб. : Питер, 2000. – 480 с.

14. Радина Н.К. Об использовании гендерного анализа в психологическом исследовании / Н.К. Радина // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 22-27.

15. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Роджерс. – М.: Прогресс, 1994. – 480 с.

16. Роджерс К.Р. Консультирование психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы: пер. с англ. / К.Р. Роджерс. – М.: ЭКСМО-Пресс, 1999. – 464 с.

17. Семиченко В.А. Психология личности / В.А. Семиченко. – К.: Магістр-S, 2001. – 426 с.

18. Слободчиков В.И. Антропологический принцип развития / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев // Вопросы психологии. – 1991. – № 2. – С. 37-50.

19. Хрящева Н.Ю. Креативность как фактор самореализации личности в изменчивом мире / Н.Ю. Хрящева // Социальная психология в трудах

отечественных психологов. – СПб.: Питер, 2000. – С. 101-106.

20. Хьел Л. Теории личности / Л. Хьел, Д. Зиглер. – СПб.: Питер, 2003. – 608 с.

21. Чудакова В.П. Інформаційно-смысловий компонент дослідження «Рівня прагнення до самоактуалізації» – критерія сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності й конкурентоздатності особистості / В.П. Чудакова // Освіта та розвиток обдарованої особистості: Щомісячний науково-методичний журнал. – 2014. – № 12. – С. 48.

22. Шугай М.А. Психологічні особливості самоствердження сучасних підлітків Дослідження в сфері вікової психології. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/naub.ua.edu.ua/2012/psychologichni-osoblyvosti-samostverdzheniya-suchasnyh-pidlitkiv/>.

УДК 159.964

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФЕНОМЕНУ «МАЗОХІЗМ» З ТЕНДЕНЦІЄЮ «ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ СМЕРТІ»

Іванова Н.О., аспірант
кафедри психології, глибинної корекції та реабілітації
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У статті розглянуто проблему мазохізму з позицій психодинамічної теорії. Розкрито глибинно-психологічний ракурс розуміння ролі тенденції «до психологічної смерті» у формуванні мазохістичних нахилів.

Ключові слова: активне соціально-психологічне пізнання (АСПП), глибинне пізнання, едіпальна залежність, мазохізм, почуття провини, психодинамічна теорія, самопокарання, тенденція «до психологічної смерті».

В статье рассмотрена проблема мазохизма с позиций психодинамической теории. Раскрыт глубинно-психологический ракурс понимания роли тенденции «к психологической смерти» в формировании мазохистических наклонностей.

Ключевые слова: активное социально-психологическое познание (АСПП), глубинное познание, эдипальная зависимость, мазохизм, чувство вины, психодинамическая теория, самонаказание, тенденция «к психологической смерти».

Ivanova N.O. INTERVENTION OF PHENOMENUM OF MASOCHISM WITH A TREND "TO PSYCHOLOGICAL DEATH"

In the article the problem of masochism is considered from positions of psychodynamic theory. The deeply-psychological foreshortening of understanding of role of tendency is exposed "to psychological death" in forming of masochistic tendencies.

Key words: active socially-psychological cognition (ASPP), deep cognition, edipal dependence, masochism, sense of guilt, psychodynamic theory, self-punishment, tendency "to psychological death".

Постановка проблеми. Сучасні політично-соціальні процеси українського суспільства зумовлюють виникнення нових проблем в адаптації особистості до плінних умов середовища, вирішити які покликана практична психологія. У психологічній практиці актуальності набуває сфера надання кваліфікованої психологічної допомоги суб'єкту, що орієнтована на розуміння цілісної психіки (свідоме/

несвідоме) в єдності її суперечливих тенденцій. У контексті цього актуальною є психодинамічна парадигма, розроблена Т.С. Яценко. Даний підхід спрямовує діагностико-корекційний процес на розкриття індивідуальної неповторності психіки людини та обумовлює дослідження глибинних механізмів виникнення психічних феноменів, серед яких важливе місце займає мазохізм.